

Lisansüstü Eğitimde Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeğinin Türkçe Formunun Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi

Erdener ARISOY

Milli Eğitim Bakanlığı Malatya / Türkiye,
erdenerarisoy@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8031-3335

Prof. Dr. Niyazi ÖZER*

İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Malatya / Türkiye,
niyazi.ozer@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7745-6645

Prof. Dr. Süleyman Nihat ŞAD

İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Malatya / Türkiye,
nihat.sad@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3169-2375

Öz

Bu çalışmada, lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin danışmanları ile olan ilişkilerinin niteliğini belirlemek amacıyla farklı bir dilde geliştirilen Lisansüstü Eğitimde Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve ölçeğin Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları, 2019-2020 eğitim öğretim yılında İnönü Üniversitesinde farklı lisansüstü programlara kayıtlı 475 öğrenciden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe formunun yapı geçerliliğinin

* Sorumlu Yazar. Tel: +90 422 377 43 90 | Araştırma Makalesi

Makale Tarih Bilgisi. Gönderim: 03.02.2022, Kabul: 30.05.2022, Erken Görünüm: Ekim, 2023, Basım: Haziran, 2024

sınanması amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Yapılan AFA sonucunda 16 maddeden oluşan ölçeğin Türkçe formunun toplam varyansın %70.83'ünü açıkladığı belirlenmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun orijinal ölçeğin üç faktörlü yapısından farklı olarak rapport ve usta-çırak ilişkisi şeklinde iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Rapport boyutunda yer alan sekiz maddenin faktör yükleri “.641” ile “.855”, usta-çırak ilişkisi boyutunda yer alan sekiz maddenin faktör yükleri ise “.793” ile “.861” arasındadır. DFA sonucunda ise iki faktörlü yapıya ilişkin model-veri uyumunun iyi olduğu belirlenmiştir [$\chi^2=283.57$, $\chi^2/sd=2.807$, RMSEA=.062, CFI=.99, GFI=.93, AGFI=.91, NNFI=.99 ve SRMR=.042]. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .956, test-tekrar test korelasyon katsayısı ise .735 olarak bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular, ölçeğin Türkçe formunun, lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin danışman-öğrenci ilişkilerine yönelik algılarının ölçülmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü eğitim; Danışman-öğrenci ilişkisi; Akademik danışmanlık, Ölçek uyarlama; Lisansüstü öğrenci.

Examination of the Psychometric Properties of The Turkish Version of Advisory Working Alliance Inventory

Abstract

This study aimed to adapt the Advisory Working Alliance Inventory (AWAI) into Turkish and to examine the psychometric properties of the Turkish version of the scale in order to measure the quality of the relationships between graduate students and their advisors. The participants of the research were 475 students enrolled in the graduate programs at İnönü University in the 2019-2020 academic year. Exploratory factor analysis (EFA) and confirmatory factor analysis (CFA) were used to test the construct validity of the Turkish form of the scale. The EFA results showed that the 16-item Turkish form of the scale accounted for 70.83% of total variance explained. In this research, a two-factor structure, i.e. rapport and apprenticeship factors, was obtained as different from the three-factor structure of the original form of AWAI. While factor loadings of eight items in the Rapport dimension ranged between “.641” and “.855”, factor loadings of eight items in Apprenticeship factor ranged between “.793” and “.861”. The CFA results regarding the two-factor model revealed favorable goodness-of-fit values [$\chi^2=283.57$, $\chi^2/df=2.807$, RMSEA=.062, CFI=.99, GFI=.93, AGFI=.91, NNFI=.99 and SRMR=.042]. Cronbach Alpha internal

consistency coefficient of the scale was “.956”, and test-retest correlation coefficient was “.735”. Findings obtained from the research show that the Turkish form of the scale is a valid and reliable instrument, which can be used to measure the perceptions of graduate students towards advisor-advisee relationships.

Keywords: Graduate education; Advisor-advisee relationship; Graduate advising; Scala adaptation; Graduate student.

Extended Summary

Purpose

One of the most important issues in graduate education, which has a very important effect on meeting the scientist needs of countries, is the academic advisory services offered to students. Inadequate advisor support is one of the most important problems experienced by graduate students (Gömleksiz and Yıldırım, 2013). It is extremely difficult for postgraduate students to be successful in their fields and learning process without establishing positive relationships with their advisors (Cryer, 2006). On the other hand, it is known that students who have positive relationships with their advisors have a more beneficial education process than students who have weak relationships with their advisors (Lyons, Scroggins and Rule, 1990).

When the national literature is examined, it is seen that there is no measurement tool to measure the advisor-advisee relationship in graduate education. Therefore, with this study, it was aimed to adapt the Advisory Working Alliance Inventory (AWAI) developed by Schlosser and Gelso (2001) into Turkish culture, and to conduct validity and reliability studies. The development of a valid and reliable measurement tool on the subject can enable local, regional and/or national studies to be conducted in Turkey that focus on examining the advisor-advisee relationship and determining the variables that affect the quality of these relationships.

Method

The study group of the research consists of 475 students studying in different graduate programs at İnönü University in the 2019-2020 academic year. In order to reach the participants, the Inonu University Registrar's Office was contacted first, and the list and e-mail addresses of the students enrolled in graduate education were obtained and the trial measurement tool was sent to the e-mail addresses of the students. As a result of the application carried out in the period of February-May 2020, a total of 475 students were reached, of which 275 (57.9%) graduate and 200 (42.1%) doctoral education.

The Advisory Working Alliance Inventory was developed by Schlosser and Gelso (2001) to determine the quality of postgraduate education students' relationships with their advisors. The inventory consisted of 30 items under three dimensions namely; Rapport, Apprenticeship, and Identification-Individuation.

In order to test the construct validity of the Turkish form of the The Advisory Working Alliance Inventory, firstly exploratory factor analysis and then confirmatory factor analysis were performed. Before the factor analysis the data set was checked for missing and incorrect data. Besides Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) and Bartlett sphericity test values were examined to evaluate the suitability of the data for exploratory factor analysis. Varimax vertical rotation technique was used in the analysis. Cronbach Alpha internal consistency coefficient and test-retest methods were used to calculate the reliability of the scale.

Results

The Advisory Working Alliance Inventory, which was obtained as a result of validity and reliability analysis, consists of 16 items. Despite the three-factor structure of scale form developed by Schlosser and Gelso (2001), it was determined that the scale has a two-factor structure in this study. The 16 items included in the analysis explain 70.83% of the total variance. The factor loadings of the rapport items (1, 2, 3, 4, 5, 9, 10 and 11) ranged from “.641” to “.855”. The variance explained by this factor is 37.915%. The factor loading of the Apprenticeship items (12, 13, 14, 15, 17, 18, 20 and 21) ranged from “.793” to “.861”. The items in this factor explain 32.913% of the total variance. The items fall into the rapport dimension measures advisors' bonding with his graduate student and encouraging her/him to carry out a harmonious work (Efstation, Patton and Kardash, 1990; Wells, 2016). The items fall into the Apprenticeship dimension measures the behaviors and approaches of the advisor that facilitates the professional development of the student and guides on how to work. The values obtained as a result of the confirmatory factor analysis also showed that the model-data fit for the two-factor structure was sufficient. The Cronbach Alpha internal consistency coefficient of the Rapport sub-dimension of the scale was “.911”, and the internal consistency coefficient of the Apprenticeship sub-dimension was “.956”. While test-retest correlation coefficient of the rapport dimension was calculated as .866, and coefficient of the Apprenticeship dimension was calculated as .884.

Discussion

As a result of the validity and reliability analyzes conducted in this study, it was seen that the Turkish version of The Advisory Working Alliance Inventory had appropriate psychometric properties. It would be appropriate to use The Advisory Working Alliance Inventory, which aims to measure students' views on the quality of their relationships with their advisors, in research on the relationships of postgraduate students with their advisors, which is an extremely important factor in their learning and research processes.

Conclusion

The validity and reliability of the adapted scale need to be re-tested. In addition, in future studies, the relationship between students' views on the quality of their advisor-advisee relationships with variables such as their beliefs about research self-efficacy, their attitudes towards graduate education, their level of satisfaction with the program and their burnout can be examined.

Giriş

Ülkelerin ekonomik refahının sağlanması ve artırılması, ekonominin ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünün yetiştirilmesi, toplumsal ihtiyaçların belirlenmesi ve karşılanması için gerekli araştırma ve geliştirme etkinliklerinin sürdürülebilmesi açısından yükseköğretim oldukça önemlidir. Yükseköğretim düzeyinde hizmet veren kurumların işlevleri genel olarak öğretim, hizmet ve araştırma şeklinde üç ana başlık altında incelenmektedir (Yılmaz ve Yenihan, 2016). Üniversitelerin öğretim faaliyetleri kapsamında nitelikli insan gücü yetiştirme işlevinin yanı sıra araştırma yapma işlevleri de bulunmaktadır. Toplumun ve ülkenin ihtiyaç duyduğu konularda araştırma yapmayı, bilgi üretmeyi ve bu bilgiyi dağıtmayı amaçlayan yükseköğretim kurumlarının, bu amaçlara ulaşmasında lisansüstü eğitimin rolü oldukça önemlidir (Denman, 2005; Karakütük, 2002). Zira lisansüstü eğitimi diğer kademelerden ayıran en önemli özellik araştırmaya ve bilgi üretmeye dayanmasıdır (Orer, 2011). Lisansüstü eğitimde amaç ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlarda araştırmalar yapmak, bilgi üretebilecek bilim insanlarını ve geleceğin akademisyenlerini yetiştirmektir (Eisenberg, 1999; Enright ve Gitomer, 1989; Sevinç, 2001). Lisansüstü eğitimde bu amaçların yerine getirilebilmesini etkileyen eğitim politikaları, programda uygulanan faaliyetler, sahip olunan kaynaklar, öğretim üyelerinin niteliği, danışman ile öğrencilerin rolleri gibi birçok faktör bulunmaktadır (Karadağ ve Özdemir, 2017).

Yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim üyelerinin öğretim

hizmeti sunma sorumluluklarının yanında özellikle lisansüstü düzeydeki bilimsel araştırma faaliyetleri kapsamında öğrencilere akademik danışmanlık hizmeti sunmaları da gerekmektedir (Bektaş-Köser ve Mercanlıoğlu, 2010). Akademik danışman, lisansüstü öğrencilerin ders kayıtları, kayıt yenilemeleri gibi idari işleriyle ilgilenmeye ek olarak tez çalışmalarında ve bu süreçte karşılaşılabilecekleri problemlerde öğrencilere yardımcı olmaktan sorumludur (Schlosser ve Gelso, 2001; Şahin, 2019). Klasik danışmanlık kavramı, danışmanın öğrenciden üstün konumda bulunduğu bir süreci ifade etse de modern anlamda danışmanlık, danışman ile öğrenci arasında öğrencinin aktif kılındığı bir paylaşım, rehberlik ve öğrenme sürecidir (Demirel, Kocadereli ve Orer, 2012). Günümüzde de öğrenciye gösterilen ilgiye göre danışmanlıkla ilgili iki bakış açısından söz edilebilir. Danışman, danışmanlık sürecini öğrenciyle yalnızca ders kaydı gibi idari işler konusunda destek sunmakla sınırlandırabilir. Ancak bunun aksine bir danışman, öğrencisine ders ve tez süreçlerinde destek olmak, kariyer gelişimi ve planlaması konusunda rehberlik yapmak gibi çok yönlü bir rolü de üstlenebilir (Schlosser, Lyons, Talleyrand, Kim ve Johnson, 2011). Danışmanın araştırma sürecinde öğrenciye ne derecede ve ne şekilde müdahale edeceği, öğrencinin deneyimine bağlı olarak farklılık gösterebilir. Öğrencinin deneyimi ve bilgi düzeyi ise onun duyacağı rehberlik ihtiyacını etkiler (Ferreira, Furtado ve Silveira, 2009).

Danışmanlık, lisansüstü eğitimin başından sonuna kadar devam etmesi beklenen uzun bir süreçtir. Bu noktada danışmanın nasıl belirlendiği de önem taşımaktadır. Bir danışmanın çok fazla öğrencisinin olması, atamalarda öğretim üyelerinin niteliğinin dikkate alınmaması, öğrencinin danışmanını kendisinin seçmemesi gibi durumlar hem eğitimin kalitesini hem de öğrenci memnuniyetini azaltmaktadır (Karaman ve Bakırcı, 2010; Schlosser, Knox, Moskovitz ve Hill, 2003). Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK, 2016) tarafından yayınlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nde tez danışmanı özellikleri ve atanma sürecine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Yönetmeliğe göre lisansüstü öğrenim gören bir öğrenciye, belirlenen niteliklere uygun bir danışmanın atanması, ilgili anabilim dalı başkanlığının sorumluluğundadır. Yönetmelik gereğince bir öğrencinin danışmanı yüksek lisans programlarında en geç birinci yarıyıl, doktora ve sanatta yeterlik programlarında ise en geç ikinci yarıyıl sonuna kadar belirlenmelidir.

Akademik danışmanların üstleneceği roller öğrencinin aldığı lisansüstü eğitimin düzeyine göre farklılık gösterebilmektedir. Örneğin bir yüksek lisans

öğrencisi, danışmanından kendisine rehberlik etmesini, gelişimi için çaba göstermesini, tavsiyelerde bulunmasını beklemektedir (Üçerler ve ark., 2019). Buna karşın doktora öğrencileri, yürüttükleri çalışmada daha özgür olmayı, danışmanlarının sadece rehberlik rolü sergilemelerini isteyebilmektedir (Sever ve Ersoy, 2017). Lisansüstü eğitime henüz giriş yapmış olan yüksek lisans öğrencileri, danışmanlarından ilgi ve teşvik gibi psikolojik destek unsurlarının yanı sıra, bilimsel araştırma yapma konusunda teknik bilgileri de öğrenmeyi beklerler. Doktora öğrencileri ise kariyerlerini planlama, zamanlarını yönetebilme konularında da danışmanlarına ihtiyaç duyabilmektedir (Dikmen ve Tuncer, 2016; Sezgin, Kılınç ve Kavgacı, 2012).

Bir danışmanın sahip olması gereken kişisel ve akademik yeterlikler bulunmaktadır (Karadağ ve Özdemir, 2017). Tosun (2001), danışmanın model olabilen, tecrübesini ve bilgisini paylaşan, öğrenciye moral veren ve performansını değerlendiren bir öğretici olması gerektiğini ifade etmiştir. Danışmanın öncelikle araştırma konusunda bilgiye ve deneyime sahip olması, öğrencisine yol göstermesi ve yeterince zaman ayırması gerekmektedir. Araştırmaların gerekli niteliklere sahip olmasında danışmanın bu sorumlulukları büyük önem taşımaktadır (Işıksoluğu, 1994). Danışmanlık sürecinin verimli olması açısından danışman, öğrencisinin araştırma becerilerini geliştirmesine katkıda bulunmalı, araştırma sürecinde onun işini kolaylaştırmalıdır (Peluso, Carleton, Richter ve Asmundson, 2011). Bunun için de danışmanın, öncelikle öğrenciyi tanıması ve onun yeterliklerini, ihtiyaçlarını bilmesi gerekmektedir (Güler, 2013). Işıksoluğu (1994) ayrıca danışmanın sahip olması gereken tüm yeterliklerin ve davranışların yanı sıra öğrencinin de istekli olmasının ve çaba göstermesinin önemli olduğunu ifade etmiş, bu süreçte danışman ile öğrencinin iş birliği içerisinde olmasının önemine vurgu yapmıştır.

Lisansüstü eğitimde danışman-öğrenci ilişkilerinin niteliği aynı zamanda lisansüstü öğrenciler tarafından yapılan tez, araştırma, makale ve bildiri gibi akademik ve bilimsel çalışmaların niteliğini de belirlemektedir. Öyle ki, olumsuz olarak nitelendirilebilen danışman-öğrenci ilişkileri öğrencilerin motivasyonlarının düşmesine, yapılan çalışmaların niteliğinin azalmasına, bazı uç durumlarda tükenmişlik ve okul terkine yol açabilmektedir. Örneğin Ertem ve Gökalp (2016) tarafından Ankara'da bulunan üç büyük devlet üniversitesinde yapılan çalışmada, öğrencilerin lisansüstü eğitimi bırakma oranları ortalama %23 olarak tespit edilmiştir. Deniz (2020) tarafından yapılan başka bir çalışmada ise lisansüstü öğrencilerinin okul terklerinin

önlenmesinde danışman desteğinin ve danışmanla öğrencinin arasındaki ilişkinin önemli rol oynadığı ifade edilmiştir. Lisansüstü öğrenim gören öğrencilere danışman desteğinin artması ve danışman ile öğrenci arasında olumlu ilişkiler geliştirilmesi hem öğrenci için hem de danışman ve program için belirgin faydalar sağlayacaktır (Schlosser ve ark., 2011). Danışman ile öğrenci arasındaki ilişki hem kaliteli bir lisansüstü eğitimin hem de öğrencilerin akademik ve meslekî anlamda gelişim sağlayabilmelerinin başlıca etkenlerinden biri olarak büyük öneme sahiptir (Morrison ve Lent, 2014; Seçkin, Aypay ve Aypaydın, 2014; Zhao, Golde ve McCormik, 2007).

Lisansüstü Eğitimde Danışman-Öğrenci İlişkisi

Danışman öğretim üyesi, lisansüstü öğrenim gören öğrencinin hem araştırma rehberi hem de program ile arasındaki bağlantı noktasıdır. Bu nedenle danışman- öğrenci ilişkisi, lisansüstü öğrenim gören bir öğrencinin kuracağı en önemli münasebetlerin başında gelmektedir (Schlosser ve Kahn, 2007). Öğrencinin lisansüstü öğrenimini birçok yönden etkileyen danışman- öğrenci ilişkisi ve bu ilişkiyi etkileyen faktörler, son yıllarda alanyazında önemli konulardan biri hâline gelmiştir (Huber, Sauer, Mrdjenovich ve Gugiu, 2010). Çünkü akademik danışman, lisansüstü öğrenim gören öğrencinin eğitim sürecinde önemli ve anlamlı etkiler yaratabilir. Akademik danışman, öğrencinin çalışmalarıyla alâkadar olduğunu açıkça ya da dolaylı olarak göstererek, öğrencinin gelişimi üzerinde onunla tartışarak ya da daha sistematik bir şekilde öğrencinin gelişim sürecini planlayarak öğrencinin akademik ve meslekî gelişimine katkı sağlayabilir (Bargar ve Mayo-Chamberlain, 1983). Bloom, Cuevas, Hall ve Evans (2007) tarafından yürütülen ve öğrencilerin danışmanlarında en yararlı olarak gördükleri özellikleri belirlemeyi amaçlayan çalışmada, danışmanların öğrencilerini önemsemeleri, ulaşılabilir olmaları, akademik ve kişisel olarak rol model olmaları, öğrencileri meslekî açıdan yetiştirmeleri ve onlara bireysel rehberlik etmeleri, öğrenciler tarafından en yararlı bulunan danışman özellikleri olarak belirlenmiştir. Fathema'nın (2013) çalışması da bu bulguları desteklemektedir.

Lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin danışmanlarıyla olan ilişkilerinin ve ideal danışman rollerinin araştırıldığı bir çalışmada (Ferreira, 2000), öğrencilerin danışmanlarından ulaşılabilir olma ve ihtiyaçları ile yaşadıkları zorluklara empatiyle yaklaşabilme konusunda beklentilerinin olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada öğrencilerin, çalışmalarında ihtiyaç duydukları akademik desteğin yanı sıra kendi fikirlerine saygı duyan danışmanlarla çalışmak

istedikleri anlaşılmıştır. Ferreira (2000), öğrencilerin görüşlerinden yola çıkarak ideal danışmanı, öğrencisine uzman desteği sağlayan, onlara güvenen ve saygı duyan danışman olarak tanımlamıştır.

Jaeger, Sandmann ve Kim'e (2011) göre lisansüstü eğitimde danışman-öğrenci ilişkilerinde her iki tarafın da geçmişi ve deneyimleri önem taşır. Danışman ve öğrencinin her ikisi de bu süreçte öğrenmeyi sürdürür. Danışman-öğrenci ilişkisi bir ekip çalışmasına dönüşebilir ve danışman bu ilişkide yorumlayıcı, gerektiğinde de müdahaleci bir kimliğe bürünebilir. Emke-Francis (2010), doktora öğrencileriyle yaptığı çalışmada, doktora öğrencilerinin danışman-öğrenci ilişkilerinin doğasını bir çalışma ilişkisinden çok kişilerarası ilişki olarak tanımladıklarını, danışman-öğrenci ilişkilerini hedefe yönelik, dinamik ve hem bireysel hem çevresel faktörlerden etkilenen bir ilişki olarak nitelendirdikleri belirlemiştir.

Olumlu olarak nitelendirilebilecek danışman-öğrenci etkileşiminde en temel noktalardan biri usta-çırak ilişkisidir. Bu tür bir ilişkide danışman, öğrencinin gelişimine katkı sağlamalı, öğrenci ise danışmanından öğrenmek için çaba göstermelidir (Kahn ve Schlosser, 2010). Wrench ve Punyanunt (2004) tarafından yapılan çalışmada, lisansüstü eğitim öğrencilerinin danışmanları tarafından önemsendiği ve kendilerine iyi niyetle yaklaşıldığını hissetmelerinin, danışman-öğrenci ilişkileri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Mansson ve Myers (2013), doktora öğrencilerinin danışman-öğrenci ilişkilerinde hissettikleri belirsizliğin, danışmanların bir mentor olarak öğrencilerin kariyerlerini planlamalarına yardımcı olmaları, meslekî gelişimlerini desteklemeleri ve arkadaşça yaklaşımları durumunda azaldığını saptamıştır. Bunların yanı sıra danışmanın öğrencisiyle ilişkilerinde çözüm odaklı çatışma yönetim stratejilerini kullanmaları, sosyal destek sağlamaları, iletişim kurarken mizahi öğelere başvurmaları gibi faktörlerin, öğrencilerin danışmanlarıyla ilişkilerinden duydukları memnuniyet üzerinde etkiye sahip olduğu, yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur (Punyanunt-Carter ve Wrench, 2008; Wrench ve Punyanunt-Carter, 2008). Ancak danışman-öğrenci ilişkileri karmaşık ve değişken bir yapıdadır ve bu nedenle tüm ilişkiler için geçerli ideal bir modelin önerilmesi faydalı olamayabilir (Chen ve Lee, 2016).

Danışman-öğrenci ilişkilerinde üzerinde durulması gereken bir diğer önemli nokta cinsiyettir. Bu konuda farklı araştırma bulguları mevcuttur. Alanyazında yer alan bazı araştırma bulguları (örn. Baveye ve Vermeylen, 1994; Harden, Clark, Johnson ve Larson, 2009), danışman-öğrenci

ilişkilerinden memnuniyet düzeyinin öğrencini cinsiyetine göre farklılaşmadığı yönündedir. Cinsiyet faktörü, danışman ile öğrencinin farklı cinsiyette ya da aynı cinsiyette olmaları durumlarına göre ele alındığında ise farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Gaule ve Piacentini (2018) tarafından yapılan araştırma, danışmanlarıyla aynı cinsiyeti taşıyan doktora öğrencilerinin, öğrenim sürelerince daha üretken olduklarını ortaya koymuştur. Bu çalışmada ayrıca danışmanı kadın olan kadın öğrencilerin akademik kariyerlerini sürdürme olasılıklarının daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Harden ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan çalışmada ise danışmanı ile farklı cinsiyeti taşıyan öğrencilerin, danışmanı ile aynı cinsiyetteki öğrencilere oranla danışmanın çekici gelmesi, danışmanı ile arasına mesafe koymanın zorluğu gibi konularda daha fazla olumsuzluklarla karşılaştıkları belirlenmiştir. Ancak bu çalışmada hem kadın hem de erkek öğrenciler için, danışman ile öğrencinin aynı ya da farklı cinsiyette olmalarına göre kariyer gelişimlerinde bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Benzer şekilde, Nettles ve Millett (2006) tarafından yapılan çalışmada da aynı cinsiyetten danışmanlarla olan danışman-öğrenci ilişkilerinin, doktora öğrencilerine bir avantaj sağlamadığı belirlenmiştir. Bunların yanı sıra, kadın bir öğrenciyle kadın danışmanı arasındaki ilişkinin erkek öğrenciyle erkek danışmanı arasındaki ilişkiye göre daha esnek ve samimi olduğu, kadın öğrencilerin kadın danışmanlarla çalışmaya daha istekli oldukları yönünde sonuçlara ulaşılan araştırmalar da bulunmaktadır (örn. Gilbert, 1985; Kalbfleisch ve Keyton, 1995).

Danışman-Öğrenci İlişkilerinin Sonuçları

Alanyazında, lisansüstü eğitimde danışman-öğrenci ilişkisinin önemini vurgulayan ilk çalışmalardan biri Gelso (1979) tarafından yapılmıştır. Gelso (1979, 1997), danışman-öğrenci ilişkisinin, öğrencinin araştırmaya yönelik tutumunu olumlu ya da olumsuz olarak derinden etkileyebileceğini ifade etmiştir. İlerleyen süreçte Schlosser ve Gelso (2001), Bordin (1979) tarafından psikoterapide ele alınan çalışma ittifakı kavramını lisansüstü öğretim sürecinde danışman ile öğrenci arasındaki ilişkilere uyarlayarak, lisansüstü eğitimde danışmanlık ilişkilerinin araştırılmasında kullanılabilir Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeği'ni geliştirmiştir. Lisansüstü eğitime uyarlanan çalışma ittifakı kavramı, psikoterapide terapist ile danışanın ortak hedeflere yönelik karşılıklı anlaşmasını, danışmanlık sürecindeki görevlerini ve rollerini, aralarındaki bağı ifade eden bir kavramdır (Bordin, 1979, 1983; Horvath ve Greenberg, 1989).

Schlosser ve Gelso (2005), Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeği'nin danışman formunu da geliştirerek, bu ilişkinin danışmanın bakış açısından da değerlendirilmesine katkı sağlamıştır. Doktora programlarında danışmanlık hizmeti veren öğretim üyeleri ile yapılan bu çalışmada ayrıca danışman-öğrenci ilişkileri ile danışmanların algılarına göre öğrencilerin araştırma öz yeterlikleri, araştırmaya olan ilgileri, öğrencilerle yapılan görüşmelerden ve danışman-öğrenci ilişkilerinden duyulan memnuniyet arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır. Öğrencisi ile ilişkileri hiç olmayan ya da öğrencisiyle olumsuz ilişkileri bulunan danışmanların, bu öğrenciyle çalışmak konusunda götürülerin faydalardan daha fazla olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Schlosser ve Kahn (2007) tarafından yapılan bir diğer araştırmada hem danışmanların hem de öğrencilerin bakış açılarından danışman-öğrenci ilişkileri ele alınmıştır. Bu çalışmada danışmanlar ile öğrencilerin, birbirleriyle olan ilişkilerine yönelik algılarının orta düzeyde ilişkili oldukları, öğrencinin araştırma yeterliği konusunda birbirine yakın algılara sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca danışman-öğrenci ilişkilerinin, öğrencinin öz yeterlik algılarıyla pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüş, öğrencilerin araştırma becerilerini kazanmasında önemli bir faktör olduğu ifade edilmiştir.

Danışman- öğrenci ilişkisi, öğrencinin araştırma tutumu ve araştırmaya olan ilgisi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Gelso, Baumann, Chui ve Savelle, 2013; Wong, Zounlome, Mitts ve Murphy, 2019). Yapılan araştırmalar, danışman-öğrenci ilişkisinin öğrencinin araştırma yapma konusundaki öz yeterlik inançlarını etkilediğini göstermektedir. Danışman ve öğrenci arasında olumlu ve sağlıklı bir ilişki kurulduğunda, öğrencilerin araştırma yapma konusunda kendilerini daha yeterli hissettikleri belirtilmektedir (Cobb ve ark., 2019; Georgiou, 2017; Kahn ve Schlosser, 2010; Kivlighan, Narvaez ve Carter, 2019). Ayrıca olumlu danışman-öğrenci ilişkilerinin, öğrencilerin araştırma verimliliğini önemli ölçüde etkilediği, danışmanı ile olumlu ilişkiler geliştiren öğrencilerin, diğer öğrencilere göre daha fazla akademik yayın yaptığını gösteren bazı araştırmalar (örn. Gelso ve ark., 2013; Kuo, Woo ve Bang, 2017) bulunmaktadır. Benzer olarak, Tuesta ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan çalışmada da danışman-öğrenci ilişkisinin süresi ile öğrencinin üretkenliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunlara ek olarak Farrelly (2007), öğrencilerin danışman-öğrenci ilişkilerine ilişkin algıları ile zorluklarla başa çıkma becerileri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Danışman-öğrenci ilişkisi, lisansüstü öğrencilerinin gelişmelerinin ve tutumlarının yanı sıra tez yazım sürecini de etkilemektedir. Bu ilişki ve danışman, öğrencinin tez konusu, tezin niteliği, öğrencinin bu süreçteki başarısı ve verimliliği üzerinde belirleyici rol oynamaktadır (Bahçeci ve Uşengül, 2018; Çakıcı, 2006; Eğmir, Ödemiş ve Kayır, 2014; Tonbul, 2017). Öğrenci için bu süreci kolaylaştırmak ve tezlerin niteliğini artırmak adına, danışmanlarla ilişkilerinin anlaşılması önem taşımaktadır (Barutçu ve Onaylı, 2016).

Burkard ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan çalışmada, olumsuz bir tez deneyimi yaşadığını ifade eden doktora öğrencilerinin, danışmanlarıyla da olumsuz ilişkilere sahip oldukları görülmüştür. Gardner (2009) ve Golde (1998) tarafından, doktora öğrencilerinin programı bırakma nedenlerinin araştırıldığı çalışmalarda, öğrencilerin doktora programından ayrılma nedenlerinden birinin de danışmanlarıyla olan ilişkilerinde yaşadıkları sorunlar olduğu ortaya konmuştur. Benzer şekilde Lovitts ve Nelson (2000) da lisansüstü öğrenimini yarıda bırakan öğrencilerin, öğrenimini tamamlayan öğrencilere oranla danışmanlarından önemli ölçüde daha az memnuniyet bildirdiklerini saptarken, öğrencilerin devam etme ya da lisansüstü eğitimi bırakma kararlarında danışmanlarıyla ilişkilerinin önemli bir faktör olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Lisansüstü eğitimde öğrenciler gerek ders sürecinde gerekse tez sürecinde farklı problemler yaşayabilmektedir. Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin yaşadıkları en önemli sorunların başında yetersiz danışman desteği gelmektedir (Gömleksiz ve Yıldırım, 2013). Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin, danışmanlarıyla olumlu ilişkiler kurmadan alanlarında ve öğrenim sürecinde başarılı olmaları son derece zordur (Cryer, 2006). Buna karşın danışmanlarıyla olumlu ilişkiler içerisinde olan öğrencilerin, danışmanlarıyla zayıf ilişkilere sahip olan öğrencilere göre daha faydalı bir eğitim süreci geçirdikleri bilinmektedir (Lyons, Scroggins ve Rule, 1990). Bununla birlikte danışman-öğrenci arasındaki çalışma ilişkilerinin niteliği, öğrencilerin araştırma süreçlerini yakından ilgilendirmektedir (Schlosser ve Gelso, 2005). Lisansüstü eğitim sürecinde önemli faktörlerden biri olan danışman-öğrenci ilişkilerinin ölçülebilmesi için bazı veri toplama araçları geliştirilmiştir. Rose (2003) tarafından geliştirilen İdeal Mentorluk Ölçeği bunlardan biridir. Dreher ve Ash (1990) ile Tenenbaum, Crosby ve Gliner (2001) tarafından geliştirilen ölçeklerde de mentor-öğrenci ilişkilerinin anlaşılması amaçlanmıştır. Bu noktada mentorluk ifadesinin sadece olumlu ilişkileri çağrıştırmasına karşın, danışmanlık

ifadesinin olumlu ya da olumsuz ilişkileri ifade edebileceğini belirtmek gerekir (Inman ve ark., 2011). Schlosser ve Gelso (2001) tarafından geliştirilen Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeği'nin, lisansüstü eğitimde danışmanlık ilişkilerine odaklanan uluslararası çalışmalarda yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir (Primé, Bernstein, Wilkins ve Bekki, 2015; Rice ve ark., 2009; Rice, Suh, Yang, Choe ve Davis, 2016; Wei, Tsai, Chao, Du ve Lin, 2012). Ancak ulusal alanyazına bakıldığında, lisansüstü eğitimde danışman-öğrenci ilişkilerini ölçmeye yönelik bir ölçme aracının bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu çalışma ile Schlosser ve Gelso (2001) tarafından geliştirilen Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeği'nin Türkçeye ve Türk kültürüne uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması amaçlanmıştır. Konu ile ilgili geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi, Türkiye'de danışman-öğrenci ilişkilerinin incelenmesine ve bu ilişkilerin niteliği üzerinde etkili olan değişkenlerin belirlenmesine odaklanan yerel, bölgesel ve/veya ulusal araştırmaların yapılmasını sağlayabilir. Bu tür araştırmalardan elde edilecek bulguların yükseköğretim alanına kuram ve uygulama açısından faydalı olacağı söylenebilir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Ölçek uyarlama çalışması olarak tasarlanan bu araştırmanın katılımcıları, 2019-2020 eğitim öğretim yılında, İnönü Üniversitesi bünyesindeki farklı lisansüstü programlarda öğrenim gören 475 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunda kaç kişinin yer alacağı belirlenirken öncelikli olarak alan yazın incelenmiştir. Gorsuch (2015) analize alınan değişkene göre farklılık göstermekle birlikte örneklem büyüklüğünün 50 ile 200 arası, Kline (1994) ise en az 100 olması gerektiğini belirtmiştir. Comrey ve Lee (1992), örneklem büyüklüğü için 50'nin çok zayıf, 100'ün zayıf, 200'ün makul, 300'ün iyi, 500'ün çok iyi ve 1000'in mükemmel olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda bu araştırma ile en az 300 öğrenciye ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışma grubunun büyüklüğüne karar verildikten sonra, katılımcılara ulaşmak üzere öncelikli olarak İnönü Üniversitesi Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı ile iletişime geçilmiş ve lisansüstü eğitime kayıtlı öğrencilerin listesi ve e-posta adresleri alınmıştır. Bu aşamadan sonra ücretsiz olarak hizmet veren online bir platform (Google Forms) aracılığıyla hazırlanan denemelik ölçme aracı öğrencilerin e-posta adreslerine gönderilmiştir. Şubat-Mayıs 2020 döneminde yapılan uygulama sonucunda 275'i (%57.9) yüksek lisans, 200'ü (%42.1) ise doktora eğitimi alan toplam 475 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmanın aynı zamanda

çalışma grubunu oluşturan bu öğrencilerin 261'i kadın (%54.9), 214'ü erkektir (%45.1). Katılımcıların 169'u (%35.6) ders aşamasında olduğunu belirtirken, 220'si (%46.3) tez aşamasında (%46.3), 86'sı (%18.1) yeterlik aşamasında olduğunu belirtmiştir.

Veri Toplama Araçları

Lisansüstü Eğitimde Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeği (The Advisory Working Alliance Inventory), lisansüstü eğitim öğrencilerinin danışmanları ile olan ilişkilerinin niteliğini belirlemek amacıyla Schlosser ve Gelso (2001) tarafından geliştirilmiştir. Orijinal ölçek formunda faktör analizi öncesinde, danışman ile öğrenci arasındaki çalışma iş birliğinin niteliğine ve işlevine yönelik toplam 48 madde yer almıştır. Ölçekte yer alan sorular, “çok katılıyorum” ile “hiç katılmıyorum” arasında değişen 5'li derecelendirmeli likert tipi maddelerden oluşmaktadır. Psikoloji alanında doktora eğitimi alan 281 öğrenci üzerinden yapılan analizler sonucunda ölçekte kalan 30 maddenin, rapor, usta-çırak ilişkisi ve özdeşleşme olarak adlandırılan üç faktör altında yüksek yük değerleri aldığı belirlenmiştir (Schlosser ve Gelso, 2001). Aynı çalışmada ölçeğin geçerliğini sınamak için yapılan analizler sonucunda, danışman-öğrenci ilişkileri ile öğrenci araştırma öz-yeterliği, araştırmaya ilişkin tutum ve danışmanın uzmanlığı ve güvenilirliği arasında pozitif ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin zamana karşı tutarlılığını belirlemek üzere 41 öğrenciyle iki hafta arayla yapılan test-tekrar test analizi sonucunda ölçeğin zamana karşı tutarlılığının yüksek düzeyde olduğu ($r=.92$) belirlenmiştir. Orijinal ölçeğin Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı ise .95 olarak bulunmuştur (Schlosser ve Gelso, 2001).

Veri Toplanması ve Analizi

Uyarlama çalışmalarına başlamadan önce ölçeğin orijinal formunu geliştiren yazarlar ile e-posta yoluyla iletişime geçilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. Bu aşamadan sonra öncelikli olarak ölçek maddeleri iki alan uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonra yapılan çeviriler iki dil uzmanı tarafından kontrol edilmiştir. Son olarak Türkçeye çevrilen maddeler tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Alan ve dil uzmanlarının görüşleri doğrultusunda uyarlanan ölçek maddelerinin, anlaşılabilirliğini ve açıklığını değerlendirmek üzere hazırlanan taslak ölçek formu, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde lisansüstü öğrenim gören 5 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrenci geri bildirimleri sonucunda maddelerin açık ve anlaşılır olduğu belirlendikten sonra uygulama için İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel

Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan gerekli izinler (Tarih/sayı no: 06/01/2021-E.1779) alınmıştır. Gerekli izinlerin alınmasından sonra hazırlanan veri toplama aracının dijital formu, İnönü Üniversitesinde lisansüstü öğrenim gören öğrencilere e-posta yoluyla gönderilmiştir.

Bir ölçme işleminin yapı geçerliğini sınamanın yollarından birisi faktör analizidir (Karasar, 2012). Faktör analizinin kullanılmasının genel amacı, analize alınan değişkenler (ölçek maddeleri) arasındaki ilişkileri doğru bir şekilde özetlemektir (Gorsuch, 2015). Faktör analizi açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi olmak üzere iki farklı yöntem kullanılarak yapılmaktadır. Belirli bir alana/konuya ilişkin faktörlerin ve bu faktörleri ölçecek değişkenlerin bulunmasını test için en güçlü yöntem açıklayıcı faktör analizidir (Comrey ve Lee, 1992). Doğrulayıcı faktör analizinde ise ölçme aracının daha önce belirlenmiş yapısının test edilmesi amaçlanmaktadır (Büyüköztürk, 2016; Can, 2016). Bu bağlamda Türkçeye uyarlaması yapılan Danışman-Öğrenci İletişimi Ölçeği'nin yapı geçerliğini test etmek amacıyla öncelikle açıklayıcı faktör analizi, daha sonra ise doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi yapılmadan önce veri setinde eksik ve hatalı veri olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda hatalı doldurulduğu belirlenen 24 forma ait veriler silinmiştir. Ayrıca açıklayıcı faktör analizi yapmadan önce verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmek üzere Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett küresellik testi değerleri incelenmiştir. Analizlerde Varimax dik döndürme tekniği kullanılmıştır. Eksen döndürmesi, faktörlerin daha kolay yorumlanabilmesi ve faktörlerin yorumlanmasında anlamlılık sağlanabilmesi amacıyla uygulanır. Sosyal bilimlerde ölçek geliştirmede en sık kullanılan döndürme yöntemi olan varimax dik döndürme tekniğinde faktör matrisi, faktörler arasındaki zıtlığı en üst seviyeye çıkaracak kadar döndürülerek faktörlerin belirginleşmesi kolaylaştırılır (Can, 2016; Treiman, 2009). Faktör analizinde, maddelerin buldukları faktördeki yük değerlerinin .45'ten büyük olmasına, birden fazla faktörde yüksek yük değeri alan maddelerin, bu faktörlerdeki yük değerleri arasındaki farkın en az .10 olmasına dikkat edilmiştir (Büyüköztürk, 2016). Önemli faktör sayısı belirlenirken açıklanan toplam varyans, öz değerler ve çizgi grafiği incelenmiştir. Öz değerler (eigen value) incelenirken, değerlerin 1'den büyük olmasına dikkat edilir (Leech, Barrett ve Morgan, 2005). Faktörlerin açıkladığı toplam varyansın ise %60'tan fazla olması gerekmektedir (Hair, Anderson, Tatham ve Black, 1992). Çizgi grafiğine bakarak karar verilirken, eğimin belirgin biçimde azaldığı nokta, faktör sayısını gösterir (Can, 2016). Güvenirlik ise bir ölçme aracının tutarlılığını ifade

eder. Bu bağlamda ölçeğin güvenilirliğinin hesaplanmasında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının hesaplanması ve test-tekrar test yöntemlerine başvurulmuştur.

Bulgular

Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktör analizi öncesinde yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testleri sonucunda (KMO=.967, Bartlett=13359.940, $p=.00$) verilerin faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir (Leech ve ark., 2005). Varimax dik döndürme tekniği kullanılarak yapılan analizler sonucunda bazı maddeler (30. madde) düşük faktör yüküne sahip oldukları, bazı maddeler (19, 22, 24, 26, 27, 28 ve 29) birden fazla faktörde yüksek yük değeri aldıkları, bazı maddeler ise (6, 7, 8, 16, 23, 25) kuramsal olarak öngörülen faktör dışında yüksek yük değerleri aldıkları için atılmıştır. Bu maddelerin elenmesinin ardından yapılan analizler sonucunda analize dahil edilen 16 maddenin iki önemli faktör altında yüksek yük değerleri aldığı belirlenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1’de görüleceği üzere Schlosser ve Gelso (2001)’nin geliştirdikleri orijinal ölçek formundakinden farklı olarak, bu çalışmada ölçeğin iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Analize alınan 16 madde toplam varyansın %70.83’ünü açıklamaktadır. Orijinal ölçekte rapport olarak isimlendirilen ilk faktörde yer alan maddelerin (1, 2, 3, 4, 5, 9, 10 ve 11) faktör yükleri “.641” ile “.855” arasında değişmektedir. Bu faktör tarafından açıklanan varyans oranı %37.915’dir. İkinci faktörde yer alan sekiz maddenin (12, 13, 14, 15, 17, 18, 20 ve 21) faktör yükleri “.793” ile “.861” arasında değişmektedir. Toplam varyansın %32.913’ünü açıklayan bu faktördeki maddeler orijinal ölçek formundaki gibi usta-çırak ilişkisi olarak adlandırılmıştır. Orijinal ölçekte yer alan özdeşleşme alt boyutuna ait 26, 27, 28, 29 ve 30. maddelerinin tamamı bu çalışmada faktör analizi sonrasında ölçekten çıkarılmıştır. Hem rapport hem de usta-çırak ilişkisi boyutlarında yüksek yük değeri aldıklarından, uyarlanan ölçeğin yapı geçerliğine zarar vereceği düşünülmüş ve bu boyutun ihmal edilmesine karar verilmiştir.

Tablo 1. Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktör Yükleri		FOV	DMTK
	Rapport	Usta-Çıracak İlişkisi		
1. Danışmanımın beni pek sevmediğini düşünüyorum.	.775		.661	.729
2. Danışmanımın bana inanmadığını düşünüyorum.	.759		.652	.724
3. Danışmanım düşüncelerimi ifade etmeme fırsat vermez.	.855		.787	.820
4. Danışmanım çalışmalarım hakkında yorum yaparken kırııcıdır.	.826		.736	.784
5. Danışmanımın bana saygı duyduğunu düşünmüyorum.	.812		.688	.741
6. Danışmanımın, çıkarlarımı düşündüğünü sanmıyorum.	.641		.462	.607
7. Danışmanımla çalışırken kendimi rahat hissetmiyorum.	.714	-.365	.642	.746
8. Danışmanımla yaptığım görüşmelerde kafam allak bullak olur.	.651	-.340	.540	.666
9. Danışmanım beni akademik faaliyetler (örn. konferanslar, akademik dergilere makale gönderme) konusunda yetiştirir.		.825	.713	.786
10. Danışmanım çalışmalarımı bir plan dahilinde yapmama yardımcı olur.		.861	.827	.876
11. Danışmanım birlikte çalışma yapma konusunda beni sorumluluk almaya teşvik eder.		.827	.744	.817
12. Danışmanım, lisansüstü eğitim sürecimi planlamam konusunda bana yol gösterir.	-.321	.860	.842	.887
13. Danışmanım kendimi geliştirmem gereken konuları görmem konusunda bana yardımcı olur.	-.354	.825	.806	.863
14. Danışmanım kişisel bağlantılarını kullanarak meslekî açıdan yetişmeme yardımcı olur.		.839	.745	.814
15. Danışmanımı gözlemleyerek ondan çok şey öğrendim.	-.328	.796	.741	.818
16. Danışmanımla aramda bir usta-çırak ilişkisi vardır.	-.340	.793	.744	.819
Özdeğer	6.066	5.266		
Açıklanan Toplam Varyans (% 70.83)	37.915	32.913		
Cronbach Alfa	.91	.95		

KMO=.967, Bartlett Küresellik Testi=13359.940, $p=.$ 00

FOV: Faktör Ortak Varyansı, DMTK: Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu

Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan 16 maddeli, 2 faktörlü yapıya ilişkin model-veri uyumunu değerlendirmek üzere doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA yapılırken Lisrel 8.80 programı kullanılmıştır. Maksimum olabilirlik kestirim yöntemiyle uygulanan DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri Tablo 2’de belirtilmiştir.

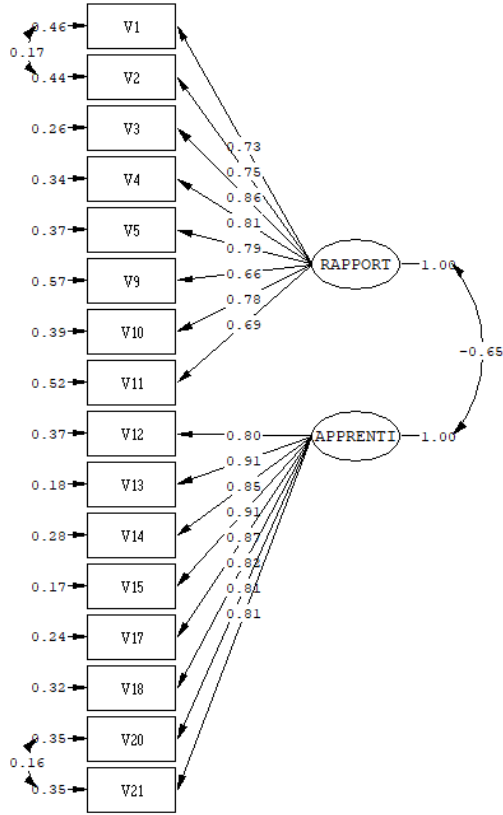
Tablo 2. Lisansüstü Eğitimde Danışman-Öğrenci İlişkisi Ölçeğine İlişkin Uyum İyiliği İndeks Değerleri

χ^2/sd	RMSEA	CFI	GFI	AGFI	NFI	NNFI	RMR	SRMR
2.807	.062	.99	.93	.91	.98	.99	.073	.042

Ki kare istatistiğinin p değeri ile RMSEA, RMR ve SRMR değerlerinin .05’ten küçük olması beklenir. Ancak RMSEA, RMR ve SRMR değerlerinin .08’den küçük olması, modelin ölçek ile uyum gösterdiğini göstermektedir (Browne ve Cudeck, 1993; Wang ve Wang, 2012). CFI, GFI, AGFI, NNFI değerlerinin ise .90 ve üzerinde değer alması, model uyumunun kabul edilebilir olduğuna işaret etmektedir (Brown, 2006; Munro, 2000; Wang ve Wang, 2012).

Ki kare testinin örneklem büyüklüğünden etkilenmesi yönündeki sınırlılığı nedeniyle alternatif uyum indeksleri geliştirilmiştir (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008). Bunlardan biri olan χ^2/sd , ki kare testi değerinin serbestlik derecesine bölünmesiyle bulunur. Bu konuda bir standart olmasa da değer 5’ten küçük olması, modelin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir (Muller, 1996). Yapılan analiz sonucunda χ^2/sd oranı 5’ten küçük, ki kare testinin p değeri .0 bulunurken RMSEA, RMR ve SRMR indeksleri .08’in altında görülmüştür. Ayrıca GFI, AGFI, CFI, NFI ve NNFI değerleri de .90’ın üzerindedir.

Şekil 1’de yer alan path diyagramında görüleceği üzere maddelerin ör-tük değişkenlerle ilişkileri .66 ile .91 düzeylerinde değişmektedir. Tüm bu sonuçlar dikkate alınarak iki faktörlü modelin veriyle uyum sağladığı, bu yüzden ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığı ifade edilebilir.

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçlarını Gösteren Path Diyagramı

Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonrasında ölçekten elde edilen puanların güvenilirliğini belirlemek üzere Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Tablo 3'te de görüldüğü gibi ölçeğin geneline ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .954 olarak saptanmıştır. Rapport alt boyutunun Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .911, usta-çırak ilişkisi alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı ise .956 olarak bulunmuştur. Bu durumda ölçeğin iç tutarlılığa sahip olduğu çıkarımına varılabilir (Büyüköztürk, 2016; VanderStoep ve Johnston, 2008).

Tablo 3. Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Boyut	Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı	Test-tekrar Test Korelasyon Katsayısı
Usta-Çırak ilişkisi	.956	.884
Rapport	.911	.866
Toplam	.954	.735

Test-tekrar test güvenilirliği için 41 yüksek lisans ve doktora öğrencisine, 2 hafta ara ile ölçme aracı uygulanmıştır. Bu uygulamalardan elde edilen verilerden alınan sonuçlara göre iki uygulama arasında pozitif ve yüksek düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=.735$, $p<.01$). Test-tekrar test uygulamalarında rapport faktörüne ait korelasyon katsayısı .866, usta-çırak ilişkisi faktörüne ait korelasyon katsayısı ise .884 olarak hesaplanmıştır. İki uygulama arasındaki korelasyon katsayılarının .70'in üzerinde olması, ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğunu göstermektedir (Leech ve ark., 2005).

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, Schlosser ve Gelso (2001) tarafından geliştirilen Lisansüstü Eğitimde Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve geçerlik ile güvenilirliğinin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Ölçeği geliştiren araştırmacılardan alınan izin sonrasında ölçek maddeleri alan ve dil uzmanlarından alınan fikirler doğrultusunda Türkçeye çevrilerek taslak ölçek oluşturulmuştur. Bu taslak ölçeğin yapı geçerliğinin ölçülmesi amacıyla ilk olarak açılımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu analizler sonucunda iki faktörlü yapıda, 16 maddeden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Doğrulamalı faktörler analizinden elde edilen sonuçlar, modelin kabul edilebilir olduğunu göstermiştir. Daha sonra ölçeğin güvenilirlik çalışmaları kapsamında iç tutarlılık katsayısı ile test-tekrar test korelasyon katsayısı hesaplanmış, ölçümlerin güvenilirliğe sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik koşullarını sağladığı anlaşılmıştır.

Geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda elde edilen Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeği 16 maddeden oluşmaktadır. Orijinal ölçeğin üç faktörlü yapısına karşın, bu çalışmada rapport ve usta-çırak ilişkisi şeklinde iki faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni, orijinal ölçek formunda özdeşleşme boyutunda yer alan 26, 27, 28, 29 ve 30. soruların tamamının faktör analizi sırasında düşük yük değeri aldıkları ya da diğer faktörlerde yüksek yük değeri gösterdikleri gerekçesiyle ölçekten çıkarılmasıdır. Bu doğrultuda, ölçeğin yapı geçerliğine zarar vermemesi amacıyla özdeşleşme boyutu ihmal edilmiştir. Ölçekte bulunan maddeler, “çok katılıyorum” ile “hiç katılmıyorum” arasında değişen 5'li likert tipinde derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin ilk 8 maddesi, olumsuz ifadeler içeren ve tersten puanlanması gereken maddelerdir. Bu maddeler rapport boyutu içerisinde yer almaktadır. Danışman-öğrenci ilişkilerinde rapport boyutu, bir danışmanın lisansüstü öğrencisiyle bağ kurmasını, onu cesaretlendirerek ve teşvik ederek uyumlu bir çalışma yürütmesini kapsar

(Efstation, Patton ve Kardash, 1990; Wells, 2016). Bu boyuttan alınacak yüksek puanlar (ters puanlamadan sonra), danışman ile öğrenci arasında güçlü kişisel bağlar olduğunu, öğrencinin danışman tarafından saygı gördüğünü ve teşvik edildiğini gösterir. Rapport boyutundaki düşük puanlar ise danışman ile öğrenci arasında zayıf ya da gergin bir yapıda kişisel ilişkiler bulunduğuna, kişilerarası kopukluk bulunduğuna işaret eder (Schlosser ve Gelso, 2001). Ölçeğin diğer 8 maddesi olumlu ifadeler içermekte ve usta-çırak ilişkisi alt boyutunda bulunmaktadır. Usta-çırak ilişkisi, danışmanın öğrencinin profesyonel gelişimini kolaylaştırdığı, nasıl çalışması gerektiği konusunda yol gösterdiği davranış ve yaklaşımları kapsamaktadır. Usta-çırak ilişkisi boyutundan alınan puanlar yükselmesi, danışmanın öğrencisine rehberlik ederek gelişimine daha fazla katkı sunduğu, öğrencinin danışmandan daha fazla şey öğrendiği bir ilişkinin göstergesidir. Bu boyuttaki puanlar düşmesi ise verimsiz ve öğretimsel anlamda kopukluk yaşanan danışman-öğrenci ilişkilerini gösterir (Schlosser ve Gelso, 2001).

Sonuç olarak, bu çalışmada yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda Lisansüstü Eğitimde Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeği'nin Türkçe formunun, uygun psikometrik özelliklere sahip olduğu görülmüştür. Lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin öğrenim ve araştırma süreçlerinde son derece önemli bir faktör olan danışmanlarıyla olan ilişkileri üzerine yapılan araştırmalarda, öğrencilerin danışmanlarıyla olan ilişkilerinin niteliğine yönelik görüşlerini ölçmeyi amaçlayan Lisansüstü Eğitimde Danışman-Öğrenci İlişkileri Ölçeği'nin kullanılması uygun olacaktır. Uyarlanan ölçeğin geçerliği ve güvenilirliği ile ilgili tekrar çalışmaları yapılması gerekmektedir. Ayrıca gelecek çalışmalarda, öğrencilerin danışman-öğrenci ilişkilerinin niteliğine yönelik görüşlerinin araştırma öz yeterliklerine yönelik inançları, lisansüstü eğitime ilişkin tutumları, programdan memnuniyet düzeyleri, tükenmişlikleri gibi değişkenlerle ilişkisi incelenebilir.

Kaynakça

- Bahçeci, F. ve Uşengül, L. (2018). Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin tez konusu belirleme kriterlerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5(2), 85-96.
Doi: 10.33907/turkjes.422202
- Bargar, R. R. ve Mayo-Chamberlain, J. (1983). Advisor and advisee issues in doctoral education. *The Journal of Higher Education*, 54(4), 407-432.
Doi: 10.2307/1981905
- Barutçu, F. ve Onaylı, S. (2016). Tez sürecinde karşılaşılan zorluklar. Ö. Demirel ve S. Dinçer, (Ed.), *Eğitim bilimlerinde yenilikler ve nitelik arayışı içinde (677-*

- 690). Ankara: Pegem Akademi.
- Baveye, P. ve Vermeylen, F. (1994). The advisor-advisee relationship in soil science graduate education: Survey and analysis. P. Baveye, W. J. Farmer ve T. J. Logan, (Ed.), *Soil science education: Philosophy and Perspectives* içinde (75-86). Madison, Wisconsin, USA: Soil Science Society of America.
Doi: 10.2136/sssaspepub37
- Bektaş-Köser, D. ve Mercanlıoğlu, Ç. (2010). Akademik danışmanlık hizmetinin önemi ve Türkiye'deki üniversitelerde akademik danışmanlık hizmetinin değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(2), 27-36.
- Bloom, J. L., Propst Cuevas, A. E., Hall, J. W. ve Evans, C. V. (2007). Graduate students' perceptions of outstanding graduate advisor characteristics. *NACADA Journal*, 27(2), 28-35.
Doi: 10.12930/0271-9517-27.2.28
- Bordin, E. S. (1979). The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance. *Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 16(3), 252-260.
Doi: 10.1037/h0085885
- Bordin, E. S. (1983). A working alliance based model of supervision. *The Counseling Psychologist*, 11(1), 35-42.
Doi: 10.1177/0011000083111007
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: The Guildford Press.
- Browne, M. W. ve Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. K. A. Bollen ve J. S. Long, (Ed.), *Testing structural equation models* içinde (136-162). Newbury Park: SAGE Publications.
- Burkard, A. W., Knox, S., DeWalt, T., Fuller, S., Hill, C. ve Schlosser, L. Z. (2014). Dissertation experiences of doctoral graduates from professional psychology programs. *Counselling Psychology Quarterly*, 27(1), 19-54.
Doi: 10.1080/09515070.2013.821596
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (22. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2016). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (4. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chen, C. W. ve Lee, B. C. (2016). Foes or friends: Negotiating the advisor-advisee relationship. *English Teaching & Learning*, 40(3), 41-60.
Doi: 10.6330/ETL.2016.40.3.02
- Cobb, C. L., Zamboanga, B. L., Xie, D., Schwartz, S. J., Martinez, C. R. ve Skaggs, S. (2019). Associations among the advisory working alliance and research self-efficacy within a relational-efficacy framework. *Journal of Counseling Psychology*, 67(3), 361-370.
Doi: 10.1037/cou0000389
- Comrey, A. L. ve Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2. baskı). New York: Psychology Press.
- Cryer, P. (2006). *The research student's guide to success* (3. baskı). New York: Open University Press.
- Çakıcı, A. C. (2006). Turizm alanında lisansüstü tez hazırlayan öğrencilerin danışman öğretim üyelerini ve danışman öğretim üyelerinin de öğrencilerini

- değerlendirmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(3), 74-104.
- Demirel, F., Kocadereli, İ. ve Orer, S. H. (2012). *Lisansüstü akademik danışmanlık el kitabı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Deniz, Ü. (2020). Lisansüstü eğitimde gizli kriz : Öğrenciler neden okulu terk ediyor. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 61-83.
Doi: 10.9779/pauefd.528019
- Denman, B. D. (2005). What is a university in the 21st century? *Higher Education Management and Policy*, 17(2), 9-26.
Doi: 10.1787/hemp-v17-art8-en
- Dikmen, M. ve Tuncer, M. (2016). Lisansüstü eğitim yapan öğrencilerin danışmanlarından beklentileri : Eğitim bilimleri bölümü anabilim dalları örneği. Ö. Demirel, M. Demirel, E. Yağcı ve N. Yazçayır, (Ed.), *4. Eğitim programları ve öğretim kongresi içinde (270-283)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dreher, G. F. ve Ash, R. A. (1990). A comparative study of mentoring among men and women in managerial, professional, and technical positions. *Journal of Applied Psychology*, 75(5), 539-546.
Doi: 10.1037/0021-9010.75.5.539
- Efstation, J. F., Patton, M. J. ve Kardash, C. A. M. (1990). Measuring the working alliance in counselor supervision. *Journal of Counseling Psychology*, 37(3), 322-329.
Doi: 10.1037/0022-0167.37.3.322
- Eğmir, E., Ödemiş, İ. S. ve Kayır, G. (2014). Lisansüstü tez danışmanlığının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 576-589.
- Eisenberg, A. F. (1999). Forms of socialization: Graduate education and the graduate seminar. Response to "rethinking the graduate seminar". *Teaching Sociology*, 27(2), 187-191.
Doi: 10.2307/1318706
- Emke-Francis, P. M. (2010). *The advisor-advisee relationship: A qualitative study of advisee perspectives*. Yayımlanmamış doktora tezi, Nevada Üniversitesi. ProQuest Dissertations and Theses Global'den edinilmiştir. (UMI No. 3423744)
- Enright, M. K. ve Gitomer, D. (1989). *Toward a description of successful graduate students*. (GRE Board Research Report No. 85-17.R). Princeton, NJ: Educational Testing Service.
- Ertem, H. Y. ve Gökalp, G. (2016). Sayıların dili: Lisansüstü eğitimde okul terki. K. Beycioğlu, N. Özer, D. Koşar ve İ. Şahin, (Ed.), *Eğitim Yönetimi Araştırmaları içinde (239-250)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Farrelly, M. J. (2007). *The relationship between the advisory working alliance and the ability to cope among psychology doctoral students*. Yayımlanmamış doktora tezi, Seton Hall Üniversitesi. ProQuest Dissertations and Theses Global'den edinilmiştir. (UMI No. 3301051)
- Fathema, N. (2013). Doctoral student-adviser relationships in the United States: International engineering students' perspective. *The Mentor: An Academic Advising Journal*, 15.
Doi: 10.26209/MJ1561276
- Ferreira, L. M., Furtado, F. ve Silveira, T. S. (2009). Advisor-advisee relationship.

- The multiplier knowledge. *Acta Cirúrgica Brasileira*, 24(3), 167-170.
Doi: 10.1590/S0102-86502009000300001
- Ferreira, M. M. (2000). *The ideal advisor: Graduate science students' perspectives*. Wayne State University. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 441 681).
- Gardner, S. K. (2009). Student and faculty attributions of attrition in high and low-completing doctoral programs in the United States. *Higher Education*, 58(1), 97-112.
Doi: 10.1007/s10734-008-9184-7
- Gaule, P. ve Piacentini, M. (2018). An advisor like me? Advisor gender and post-graduate careers in science. *Research Policy*, 47(4), 805-813.
Doi: 10.1016/j.respol.2018.02.011
- Gelso, C. J. (1979). Research in counseling: Methodological and professional issues. *The Counseling Psychologist*, 8(3), 7-35.
Doi: 10.1177/001100007900800303
- Gelso, C. J. (1997). The making of a scientist in applied psychology: An attribute by treatment conception. *The Counseling Psychologist*, 25(2), 307-320.
Doi: 10.1177/0011000097252013
- Gelso, C. J., Baumann, E. C., Chui, H. T. ve Savela, A. E. (2013). The making of a scientist - psychotherapist: The research training environment and the psychotherapist. *Psychotherapy*, 50(2), 139-149.
Doi: 10.1037/a0028257
- Georgiou, G. A. (2017). *An examination of the relationship of program factors and personal factors to dissertation self-efficacy in counselor education doctoral students*. Yayınlanmamış doktora tezi, The University of North Carolina at Charlotte. ProQuest Dissertations and Theses Global'den edinilmiştir. (UMI No. 10638943)
- Gilbert, L. A. (1985). Dimensions of same-gender student-faculty role-model relationships. *Sex Roles: A Journal of Research*, 12(1/2), 111-123.
Doi: 10.1007/BF00288041
- Golde, C. M. (1998). Beginning graduate school: Explaining first-year doctoral attrition. *New Directions for Higher Education*, 1998(101), 55-64.
Doi: 10.1002/he.10105
- Gorsuch, R. L. (2015). *Factor analysis (Classic edition)*. New York, NY: Routledge.
- Gömlüksiz, M. N. ve Yıldırım, F. (2013). Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin görüşleri. 6. *Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (68-74). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Güler, A. (2013). Lisansüstü uluslararasılaşma çabalarında ısmarlama ve etik sorunlar. 6. *Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (37-44). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. T. ve Black, W. C. (1992). *Multivariate data analysis with readings* (3. baskı). New York: Macmillan.
- Harden, S. L., Clark, R. A. ve Johnson, W. B. (2009). Cross-gender mentorship in clinical psychology doctoral programs: An exploratory survey study. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 17(3), 277-290.
Doi: 10.1080/13611260903050239
- Hooper, D., Coughlan, J. ve Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling:

- Guidelines for determining model fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Horvath, A. O. ve Greenberg, L. S. (1989). Development and validation of the working alliance inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 36(2), 223-233.
Doi: 10.1037/0022-0167.36.2.223
- Huber, D. M., Sauer, E. M., Mrdjenovich, A. J. ve Gugiu, P. C. (2010). Contributions to advisory working alliance: Advisee attachment orientation and pairing methods. *Training and Education in Professional Psychology*, 4(4), 244-253.
Doi: 10.1037/a0019213
- Inman, A. G., Schlosser, L. Z., Ladany, N., Howard, E. E., Boyd, D. L., Altman, A. N. ve Stein, E. P. (2011). Advisee nondisclosures in doctoral-level advising relationships. *Training and Education in Professional Psychology*, 5(3), 149-159.
Doi: 10.1037/a0024022
- İşıksoluğu, M. K. (1994). Tezler ve danışmanlık. *Eğitim ve Bilim*, 18(94), 57-62.
- Jaeger, A. J., Sandmann, L. R. ve Kim, J. (2011). Advising graduate students doing community-engaged dissertation research: The advisor-advisee relationship. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 15(4), 5-25.
- Kahn, J. H. ve Schlosser, L. Z. (2010). The graduate research training environment in professional psychology: A multilevel investigation. *Training and Education in Professional Psychology*, 4(3), 183-193.
Doi: 10.1037/a0018968
- Kalbfleisch, P. J. ve Keyton, J. (1995). Power and equality in mentoring relationships. P. J. Kalbfleisch ve M. J. Cody, (Ed.), *Gender, power and communication in human relationships* içinde (189-212). New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Karadağ, N. ve Özdemir, S. (2017). Türkiye’de doktora eğitimi sürecine ilişkin öğretim üyelerinin ve doktora öğrencilerinin görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 267-281.
Doi: 10.5961/jhes.2017.206
- Karakütük, K. (2002). *Öğretim üyesi ve bilim insanı yetiştirme: Lisansüstü eğitimin planlaması*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaman, S. ve Bakırcı, F. (2010). Türkiye’de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 94-114.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik.
- Kivlighan, D. M., Narvaez, R. C. ve Carter, W. (2019). Different strokes for different folks: Examining additive and complimentary effects of the advisory working alliance and research team cohesion on trainees’ research outcomes. *Journal of Counseling Psychology*, 66(1), 104-113.
Doi: 10.1037/cou0000314
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. London: Routledge.
- Kuo, P. B., Woo, H. ve Bang, N. M. (2017). Advisory relationship as a moderator between research self-efficacy, motivation, and productivity among counselor education doctoral students. *Counselor Education and Supervision*, 56(2), 130-144.
Doi: 10.1002/ceas.12067
- Leech, N. L., Barrett, K. C. ve Morgan, G. A. (2005). *SPSS for intermediate statistics:*

- Use and interpretation* (2. baskı). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Lovitts, B. E. ve Nelson, C. (2000). The hidden crisis in graduate education: Attrition from Ph.D. programs. *Academe*, 86(6), 44-50.
Doi: 10.2307/40251951
- Lyons, W., Scroggins, D. ve Rule, P. B. (1990). The mentor in graduate education. *Studies in Higher Education*, 15(3), 277-285.
Doi: 10.1080/03075079012331377400
- Mansson, D. H. ve Myers, S. A. (2013). Mentoring support and relational uncertainty in the advisor–advisee relationship. *NACADA Journal*, 33(1), 54-60.
Doi: 10.12930/nacada-13-208
- Morrison, M. A. ve Lent, R. W. (2014). The advisory working alliance and research training: Test of a relational efficacy model. *Journal of Counseling Psychology*, 61(4), 549-559.
Doi: 10.1037/cou0000030
- Mueller, R. O. (1996). *Basic principles of structural equation modeling: An introduction to LISREL and EQS*. New York: Springer.
Doi: 10.1016/j.peva.2007.06.006
- Munro, B. H. (2000). *Statistical methods for health care research* (4. baskı). Philadelphia: Lippincott.
- Nettles, M. T. ve Millett, C. M. (2006). *Three magic letters: getting to Ph.D.* Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Orer, H. S. (2011). Üniversitelerde araştırma düzeyini doktora eğitimi belirlemektedir. *Uluslararası yükseköğretim kongresi: Yeni yönelişler ve sorunlar bildiri kitabı* içinde (1543-1547). Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Peluso, D. L., Carleton, R. N., Richter, A. A. ve Asmundson, G. J. G. (2011). The graduate advising relationship in Canadian psychology programmes: Advisee perspectives. *Canadian Psychology*, 52(1), 29-40. Doi:10.1037/a0022047
- Primé, D. R., Bernstein, B. L., Wilkins, K. G. ve Bekki, J. M. (2015). Measuring the advising alliance for female graduate students in science and engineering: An emerging structure. *Journal of Career Assessment*, 23(1), 64-78.
Doi: 10.1177/1069072714523086
- Punyanunt-Carter, N. M. ve Wrench, J. S. (2008). Advisor-advisee three: Graduate students' perceptions of verbal aggression, credibility, and conflict styles in the advising relationship. *Education*, 128(4), 579-588.
- Rice, K. G., Choi, C. C., Zhang, Y., Villegas, J., Ye, H. J., Anderson, D., Nestic, A. ve Bigler, M. (2009). International student perspectives on graduate advising relationships. *Journal of Counseling Psychology*, 56(3), 376-391.
Doi: 10.1037/a0015905
- Rice, K. G., Suh, H., Yang, X., Choe, E. ve Davis, D. E. (2016). The advising alliance for international and domestic graduate students: Measurement invariance and implications for academic stress. *Journal of Counseling Psychology*, 63(3), 331-342. Doi:10.1037/cou0000141
- Rose, G. L. (2003). Enhancement of mentor selection using the ideal mentor scale. *Research in Higher Education*, 44(4), 473-494.
Doi: 10.1023/A:1024289000849
- Schlosser, L. Z. ve Gelso, C. J. (2001). Measuring the working alliance in advisor-advisee relationships in graduate school. *Journal of Counseling Psychology*,

- 48(2), 157-167.
Doi: 10.1037/0022-0167.48.2.157
- Schlosser, L. Z. ve Gelso, C. J. (2005). The advisory working alliance inventory - advisor version: Scale development and validation. *Journal of Counseling Psychology*, 52(4), 650-654.
Doi: 10.1037/0022-0167.52.4.650
- Schlosser, L. Z. ve Kahn, J. H. (2007). Dyadic perspectives on advisor-advisee relationships in counseling psychology doctoral programs. *Journal of Counseling Psychology*, 54(2), 211-217.
Doi: 10.1037/0022-0167.54.2.211
- Schlosser, L. Z., Knox, S., Moskovitz, A. R. ve Hill, C. E. (2003). A qualitative examination of graduate advising relationships: The advisor perspective. *The Counseling Psychologist*, 34(4), 489-518.
Doi: 10.1177/0011000006290249
- Schlosser, L. Z., Lyons, H. Z., Talleyrand, R. M., Kim, B. S. K. ve Johnson, W. B. (2011). Advisor-advisee relationships in graduate training programs. *Journal of Career Development*, 38(1), 3-18.
Doi: 10.1177/0894845309358887
- Seçkin, M., Aypay, A. ve Aypaydin, Ç. (2014). Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin akademik danışmanlık hakkındaki görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(1), 28-35.
Doi: 10.5961/jhes.2014.086
- Sever, I. ve Ersoy, A. (2017). Araştırma görevlilerinin gözünden danışmanlık ve doktora. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 183-202.
- Sevinç, B. (2001). Türkiye’de lisansüstü eğitim uygulamaları, sorunlar ve öneriler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34(1), 125-137.
- Sezgin, F., Kılınç, A. Ç. ve Kavgacı, H. (2012). Yüksek lisans öğrencilerinin iyi bir tez danışmanından beklentilerine ilişkin nitel bir çalışma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 129-148.
- Tenenbaum, H. R., Crosby, F. J. ve Gliner, M. D. (2001). Mentoring relationships in graduate school. *Journal of Vocational Behavior*, 59, 326-341.
Doi: 10.1006/jvbe.2001.1804
- Tonbul, Y. (2017). Sosyal bilimler enstitülerinin lisansüstü eğitimin niteliğini artırmadaki rolü. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 150-162.
Doi: 10.5961/jhes.2017.193
- Tosun, İ. (2001). *Bilim adamı yetiştirme: Lisansüstü eğitim*. Ankara: TÜBA, Bilimsel Toplantı Serileri 7.
- Treiman, D. J. (2009). *Quantitative data analysis: Doing social research to test ideas*. San Francisco: Jossey Bass.
- Tuesta, E. F., Delgado, K. V., Mugnaini, R., Digiampietri, L. A., Mena-Chalco, J. P. ve Pérez-Alcázar, J. J. (2015). Analysis of an advisor-advisee relationship: An exploratory study of the area of Exact and Earth Sciences in Brazil. *PLoS ONE*, 10(5).
Doi: 10.1371/journal.pone.0129065
- Şahin, H. (Ed.), (2019). *Lisansüstü eğitimde danışmanlık el kitabı*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Vander Stoep, S. W. ve Johnston, D. D. (2008). *Research methods for everyday life:*

- Blending qualitative and quantitative approaches*. San Fransisco: John Wiley & Sons.
- Wang, J. ve Wang, X. (2012). *Structural equation modeling: Applications using Mplus*. West Sussex: John Wiley & Sons.
- Wei, M., Tsai, P. C., Chao, R. C. L., Du, Y. ve Lin, S. P. (2012). Advisory working alliance, perceived english proficiency, and acculturative stress. *Journal of Counseling Psychology*, 59(3), 437-448.
Doi: 10.1037/a0028617
- Wells, L. (2016). *Dimensions of the doctoral dissertation advising relationship in counselor education: Mentoring expectations , satisfaction , and time-to-degree*. Doktora tezi, Western Michigan University. ProQuest Dissertations and Theses Global veri tabanından edinilmiştir. (UMI No. 10294790)
- Wong, Y. J., Zounlome, N. O. O., Mitts, N. G. ve Murphy, E. (2019). You can do it! An experimental evaluation of an encouragement intervention for female students. *Journal of Positive Psychology*, 15(4), 427-437.
Doi:10.1080/17439760.2019.1651887
- Wrench, J. S. ve Punyanunt-Carter, N. M. (2008). The influence of graduate advisor use of interpersonal humor on graduate students. *NACADA Journal*, 28(1), 54-72.
Doi: 10.12930/0271-9517-28.1.54
- Wrench, J. S. ve Punyanunt, N. M. (2004). Advisee-advisor communication: An exploratory study examining interpersonal communication variables in the graduate advisee-advisor relationship. *Communication Quarterly*, 52(3), 224-236.
Doi: 10.1080/01463370409370194
- Yılmaz, T. ve Yenihan, B. (2016). Yükseköğretimin geleneksel işlevleri doğrultusunda akademik performansın değerlendirilmesi: Sorunlar ve çözümler. H. Kaya, (Ed.), *1. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi - İnsan ve Toplum Bilimleri* içinde (1976-2002). Madrid: Universidad Autónoma de Madrid.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK). (2016). *Lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliği*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=21510&MevzuatTur=7&Mevzuat-Tertip=5>
- Zhao, C. M., Golde, C. M. ve McCormick, A. C. (2007). More than a signature: How advisor choice and advisor behaviour affect doctoral student satisfaction. *Journal of Further and Higher Education*, 31(3), 263-281.
Doi: 10.1080/03098770701424983